

УДК 330.46

О. В. Тютя

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

O. V. Tiutiakh

PROBLEMS OF THE UKRAINIAN ECONOMY

Тяжким і довгим був шлях України до незалежності, нелегкими є становлення і розбудова її державності, особливо ринкової економіки. У 1991 р. Україна одержала лише атрибути суверенної держави. Але вона не відразу спромоглася наповнити їх реальним змістом. Особливо небезпечною стала незавершеність розбудови національної економіки. Перехід від адміністративно-директивної до ринкової економіки, від загальносоюзного економічного комплексу до власної економічної системи не міг бути безболісним.

Суттєве погіршення економічної ситуації у 2014 році було обумовлене веденням військових дій на сході України, що викликало ланцюжкову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників. Під впливом подій 2014 року, поточна економічна ситуація характеризується подальшим занепадом. Серед основних факторів, що обумовлюють економічні тенденції у 2015 році є: низький зовнішній та внутрішній попит унаслідок гальмування економічного зростання; зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами та відтік інвестицій. Комплексна взаємодія показників за відсутності належних заходів стабілізації ситуації призводить до підсилення процесів занепаду економіки.

Україна зазнала територіальних втрат, постала перед загрозою економічного колапсу і втрати державності внаслідок агресії з боку ядерної держави – Росії. Упродовж 2014 р. економіка України функціонувала в украй несприятливих умовах. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат і спричинила серйозні деструктивні процеси, в т.ч. руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих постачань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу. Водночас, абсолютно необхідне для країни кардинальне реформування внутрішніх економічних механізмів залишилося невиразним, а окремі зміни запроваджувалися дуже повільно.

Саме на реальному секторі економіки відобразився нищівний удар від збройного протистояння – розташовані у східних регіонах виробництва вугільної, металургійної, машинобудівної, хімічної промисловості, що забезпечували значну частину внутрішнього промислового виробництва та експорту, зазнали величезних втрат, знищено низку транспортно-логістичних об'єктів. У 2014 р. відбулося значне прискорення темпів падіння промислового виробництва, яке за підсумками року становило 10,2 %.

Однією із тенденцій економічної політики у 2015р. була диверсифікація ринків збуту українських товарів і послуг, створення умов для ліквідації монопольної залежності від російського ринку за окремими напрямками торгівлі. Основним завданням стали адаптації до європейських ринків. Однак, очікуваного відновлення зростання українського експорту не вдалось досягнути через не конкурентоспроможність українських товарів на європейських ринках. Динаміка

зовнішньоторговельних операцій характеризується стрімким падінням обсягів торгівлі, що створює значно гірші передумови розвитку економіки.

Економіка України зросла на 2.3% у 2016 році, серед іншого, за рахунок високого врожаю, який зумовив прискорення економічного зростання до 4.8% у четвертому кварталі. Рішучі реформи, проведені у 2014 та 2015 роках, допомогли стабілізувати економіку та покращити інвестиційні настрої. В результаті, зростання ВВП склало 2.3% у 2016 році, що, однак, все ще залишається помірним порівняно із 16% кумулятивного падіння протягом попередніх років. Інші основні сектори також продемонстрували зростання, хоча й не таке значне: додана вартість у промисловості зросла на 3.6%, у будівництві - на 16.3%, у торгівлі - на 4.0% та на 3.0% - у транспорті. У 2016 році уряд продовжив жорсткий контроль за видатковою частиною бюджету. Реальне скорочення видатків на пенсії становило 21.8% рік до року, через обмежену індексацію.

У 2017 році очікується збільшення дефіциту бюджету розширеного уряду на до 3.1% ВВП через збільшення мінімальних заробітних плат та великий дефіцит пенсійного фонду. Ризики для платіжного балансу теж залишаються значними. Можливе скорочення експорту сталі та збільшення імпорту вугілля може призвести до зростання дефіциту поточного рахунку до 4.1% ВВП у 2017. В результаті державний та гарантований борг зросте майже до 89% ВВП. Досягнення такого рівня дефіциту вимагає системної фіскальної консолідації, підкріпленої ґрунтовними структурними реформами у сфері податкового адміністрування, розширення податкової бази, реформування системи пенсійного та соціального забезпечення.

Крім того, реформи потрібні для того, щоб підвищити ефективність видатків на охорону здоров'я та освіту. Без комплексного підходу до реформ у бюджетній сфері, Україна і надалі буде заручником необхідності збільшувати ставки податків і скорочувати видатки та збільшувати запозичення на внутрішньому ринку, що загрожуватиме її борговій стабільності та зменшуватиме потенціал зростання.

Отже, повільніші темпи загального зростання економіки стали наслідком все ще негативної динаміки у секторі послуг, включно з освітою, охороною здоров'я та фінансовим сектором. Факторами стримування також залишалися слабкий зовнішній попит та конфлікт на сході країни. З іншого боку, зростання валового нагромадження основного капіталу, яке перевищило 20%, стало головним позитивним сюрпризом у 2016 році, оскільки воно стосувалося переважно збільшення інвестицій у виробниче обладнання та устаткування, що вказувало на покращення інвестиційних настроїв. Україна і надалі потребуватиме додаткового зовнішнього фінансування для того, щоб перекрити чисте повернення зовнішніх позик реальним сектором, яке оцінюється приблизно у 7 млрд. доларів щороку протягом 2017-2019. Тому, продовження співпраці з МВФ та іншими міжнародними кредиторами залишатиметься важливим для відновлення міжнародних резервів та зростання довіри інвесторів.

Література

1. <http://www.worldbank.org/uk/country/ukraine/publication/economic-update-spring-2017>
2. <https://news.finance.ua/ua/news/-/392088/ekonomika-ukrayiny-2017-bilshe-zrostannya-i-menshe-inflyatsiyi>
3. Гриньова В.М. Державне регулювання економіки. – Харків: Вид.дім «ІНЖЕК», 2004. – 756с.